

CAROL ACKROYD, KAREN MARGOLIS, JONATHAN ROSENHEAD, TIM SHALLICE, **The Technology of Political Control**, Penguin Books Ltd. Harmondsworth 1977, 320 ss.

Viime vuosina on uudelleen alettu kiinnittää huomiota valtioon, poliittiseen instituutioon, »... jolla on legitiimin väkivallankäytön monopoli yhteiskunnassa», ja sen rooliin. Samoin kirjallisuus näyttää entistä useammin keskittyvän yhteiskunnallisen väkivallan — sekä legaalien että illegaalien — yleistymiseen ja muotojen tarkasteluun. Selitystä näille ilmiöille voidaan arvattavasti etsiä useammaltakin taholta, mutta muutama selitys tulee suoralta kädeltä mieleen. Kasvava tarve säädellä yhteiskunnallista muutosta on ilmeisesti yksi selitys. Toinen lienee se, että »pienen ihmisen» identiteetti, vaikutusmahdollisuudet, sosiaalinen turvallisuus ja ihmisoikeudet yleensä ovat selvästi olleet heikkenemässä monimutkaistuvien järjestelmien rattaissa. Kolmas selitys — joka toivottavasti on myös pätevä — on tieteen tekijöiden kasvava tietoisuus sosiaalisesta vastuustaan muutoksen luonteeseen ja suuntaan vaikuttavana ryhmänä.

Teos »The Technology of Political Control» on varsin tyypillinen esimerkki tämän kaltaisesta, usein uusvasemmistolaisesti värityneestä kirjallisuudesta, jonka aikaisempina esimerkkeinä voidaan manita vaikkapa

Huxleyn »Uusi uljas yhteiskunta», Orwellin »Maailma vuonna 1984», O'Connorin »The Fiscal Crisis of Capitalist State». Hieman toisen tyyppinen esimerkki on Amnesty Internationalin »Kidutusraportti». Vaikka mainittujen kirjojen lähestymistavat, kirjoitus-tyylit ja kohderyhmät vaihtelevatkin, niiden keskeinen sanoma on sama. Järjestelmät eivät ole oikeudenmukaisia, vaan pyrkivät murskaamaan yksilön vapauden. Inhimillisyyks on häviämässä maailmasta.

Tutkimuksensa keskeisellä käsitteellä — »poliittisen kontrollin teknologialla» — kirjan tekijät tarkoittavat valtaa pitävien hallussa olevaa uutta asetta, jonka he määrittelevät tieteen ja teknologian saavutusten soveltamiseksi niiden keinojen tehostamiseen, joilla valtion sisäiset viholliset pyritään neutraloimaan. Teknologia on kirjassa ymmärretty hyvin laajasti. Sen piiriin on luettu mikä tahansa menetelmä, joka hyödyntää minkä tahansa tieteenalan piirissä saavutettuja tutkimustuloksia. Tekijät katsovat poliittisen kontrollin teknologian kehittyvän voimakkaiden sosiaalisten ja poliittisten prosessien välttämättömänä seurauksena ja olevan itsessään osa näitä prosesseja. Heidän keskeinen teesinsä on, että järjestelmä tukee ja pyrkii kehittämään nimenomaan sellaista teknologiaa, joka palvelee sen omia päämääriä. Ja järjestelmien yksi keskeisimmistä päämääristähän on ainakin Eastonin edustamaan yhteiskuntafilosofiseen traditioon tukeutuvien tutkimuksellisten lähestymistapojen mukaan jatkuvuutensa takaaminen. He eivät pidä muunlaista tiedettä mahdottomana, vaikka järjestelmän paine onkin voimakas, ja kuuluttavat siksi voimakkaasti tieteen tekijöiden yhteiskunnallista vastuuta. Heidän mukaansa kriisissä oleva kapitalistinen järjestelmä tarvitsee tiedemiesten tukea pystyäkseen kehittämään poliittisen kontrollinsa välineistöä. Kiellettyyillä yhteistyöstä tieteen tekijät voivat merkittäväällä tavalla edesauttaa yhteiskunnan muuttumista avoimemmaksi, vapaammaksi, demokraattisemmaksi ja inhimillisemmäksi, koska tällöin viedään edellytykset järjestelmän kontrollitekologian kehitykseltä ja ennen pitkää myös sen repressiiviseltä kapasiteetilta.

Ennuste länsimaisten yhteiskuntien kehityk-

sestä yhä enemmän Wright C. Millsin kuvaa-man massayhteiskunnan suuntaan ei ole uusi. Ajatuksen esitti jo aikoinaan Marx, jolle valtio merkitsi ennen muuta repressiivistä pakotuskoneistoa valtaa pitävien monopolien käsissä — koneistoa, jonka repressiivinen luonne kärjistyy sitä mukaa kuin luokkavastakohtaisuudet kärjistyvät. Kuten jo yllä olevastakin voidaan lukea, »The Technology of Political Control» nojaa samanlaisiin käsityksiin. Poliittisen kontrollin teknologian kehittyminen nähdään osana luokkavastakohtaisuuksien kärjisty-misprosessia — välttämättömytenä, joka seuraa hallitsevan luokan tarpeesta vahvistaa asemiaan ja kontrollikapasiteettiaan luomalla menetelmiä, jotka ovat tehokkaita, mutta joiden käytöstä aiheutuvat poliittiset kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi. Tämä edellyttää uusien »verhottujen» ja »pehmeiden» väkivallan välineiden kehittämistä, koska tavanomaisten »koviin» keinojen käyttäminen tulisi poliittisesti kohtalokkaaksi, sillä niiden käyttöä on vaikea legitimoida. Tähän vallassa olijat tarvitsevat tiedemiesten apua.

Suurin osa kirjasta käsittelee Pohjois-Irlannin levottomuuksien ja niiden tukahduttamiseksi käytettyjen keinojen valossa kontrollitekologian välineiden kehitystä. Samalla kirjoittajat pyrkivät osoittamaan, miten poliittisen tilanteen vaihdellussa myös käytettyjen keinojen luonne vaihtelee, miten uudet tilanteet ovat aiheuttaneet uusien keinojen nopean kehittämisen ja mikä on ollut tiedemiesten rooli kehitettäessä esimerkiksi neljää Pohjois-Irlannissa tärkeitä poliittisen kontrollin välinettä: mellakkakaasua, kumi-uoteja, psykologisten tutkimusten avulla kehitettyjä kuulustelumenetelmiä ja kansalaisten tietokoneen avulla suoritettua valvontaa. Menetelmien ja niiden sovellutusten kuvaus on väri-kästä. Niitä käsittelevää osaa lukiessa tulee väistämättä mieleen Amnesty Internationalin »Kidutusraportti». Sävy on aivan samanlainen — kuten tietysti asiakin — jopa siinä määrin, että Amnesty Internationalin tavoin kirjoittajat arvostelevat uusia poliittisen kontrollin menetelmiä ja niiden käyttöä riippumatta siitä, missä niitä esiintyy. Tämä saattaa kuulostaa ristiriitaiselta etenkin, kun kirjoittajat toteavat Neuvostoliiton syyllistyvän saman-

laisten keinojen käyttöön kuin länsimaatkin väitettävään aiemmin, että kyseisen kaltaista teknologiaa kehittyi nimenomaan luokkavastakohtaisuuksien kärjistymisen myötä. Ristiriita kuitenkin poistuu ainakin osittain varsin nopeasti heidän todetessaan Neuvostoliiton poliittisen järjestelmän byrokraattiseksi järjestelmäksi, joka pysyy pystyssä ainoastaan voimakkaan byrokraatiansa ansiosta. Säilyäkseen sen on siksi vahvistettava byrokraatiansa repressiivistä kapasiteettia ja tämä taas on mahdollista ainoastaan kehittämällä poliittisen kontrollin välineitä. Neuvostoliiton on siis turvauduttava samanlaisiin menetelmiin kuin kriisinsä kourissa kamppailevan kapitalistisen järjestelmänkin. Liekö tämä maalaisuutta vai mitä.

Kirjan luettuaan tuntee itsensä entistä pessimistisemmäksi tulevaisuuden suhteen ja entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että maailman hirvittävin peto on ihminen itse. Ratkaisua ei löydy mistään. Järjestelmä muokkaa ihmisen haluamansa kaltaiseksi, ja joka ei tähän alistu, joutuu tieteellisesti kehitettyjen väkivallan menetelmien kohteeksi — alistetaan väkivallalla, joka on niin verhottua, ettei sitä edes tiedosteta väkivallaksi tai on ainakin näennäisesti niin lievä, että sen käyttö on legitimoitavissa »kansalliseen etuun» vetoamalla, ja propagoitavissa — ainakin sitä käyttävien mielestä — osoituksena järjestelmän pitkämielisyydestä ja haluttomuudesta käyttää todella kovaa väkivaltaa.

Huolimatta kirjan hieman saarnaavasta ja hyvin pessimistisestä sisällöstä sen tekstiä ei voitane pitää pelkkänä mustamaalailuna. Onhan esimerkiksi yleisesti tiedossa, että suurin osa maailmassa tehtävästä tieteellisestä tutkimuksesta palvelee suoraan tai välillisesti sotilaallisia tarkoituksia. Miksei näin olisi myös yleisemmin repressiivisten instituutioiden tarkoituksien suhteen? Uskottavuutta lisää asiatiertojen huolellinen dokumentointi ja loogisuus, jolla asiakokonaisuudet yhdistetään toisiinsa. Lähes ainoa asia, joka jää häiritsemään, on kärjekäs vastakkain asettelu sosialismin ja barbarismin välillä, johon liittyy muiden vaihtoehtojen kieltäminen. Barbarismi on implisiittisesti määritelty hallitsevan luokan valtion repressiivisen koneiston avulla harjoittamaksi terroriksi. Sitä vastoin sosialismia ei

ole määritelty, mutta arvattavasti se tarkoittaa systeemiä, jossa valtion repressiivinen koneisto on kansan käsissä. Sosialismi esimerkiksi siinä muodossa kuin sitä esiintyy Neuvostoliitossa ei siis ole sosialismia, vaan barbarismia. Jotenkin jää sellainen tunne, että sosialismi, jota kirjoittajat peräivät on enemmän anarkismia kuin varsinaista sosialismia. Joka tapauksessa kirjoittajat lienevät oikeassa siinä, että maailmassa on meneillään huolestuttavia prosesseja. Mikäli heidän ennusteensa toteutuu, Hobbesin »Leviathanin» kuvaama yhteiskunta on ennen pitkää hiekkalaatikkoleikkiä verrattuna todellisuuteen. Ainoastaan poliittinen toiminta tätä tendenssiä vastaan voi muuttaa kehityksen suunnan ja tässä yhteiskunnallisen vastuunsa tuntevilla tiedemiehillä ja vaikuttajilla on merkittävä rooli.

Kari Nieminen